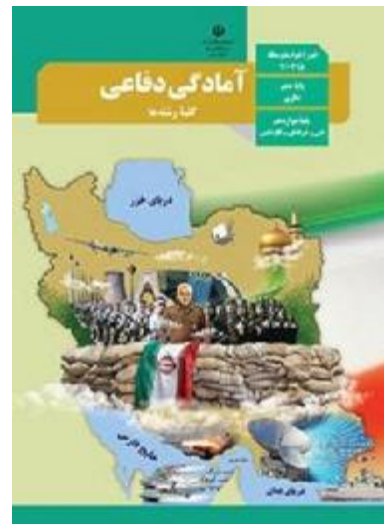

درس هشتم من یک رزم‌آورم

بخش دوم « عوارض زمین »

عوارض زمین

به برجستگی‌ها و فرورفتگی‌های موجود در روی زمین ، عوارض زمین گفته می‌شود . مانند دشت‌ها ، دره‌ها ، جلگه‌ها ، تپه‌ها و ...
به عبارت دیگر :

به کلیه پستی‌ها و بلندی‌های سطح زمین ، عوارض زمین می‌گویند .
پستی‌ها ، زمین‌هایی هستند که سطح آنها نسبت به محیط اطراف خود پایین‌تر باشد ، مانند گودال و شیار
بلندی‌ها ، زمین‌هایی هستند که سطح آنها نسبت به محیط اطراف خود بلندتر باشد ، مانند کوه و یال

تأثیر عوارض زمین روی عملیات نظامی

در عملیات رزمی ، عوارض زمین تأثیر مستقیمی در دفاع و حمله دارد و موجب تسریع در رسیدن به پیروزی یا کند شدن و توقف عملیات و در نتیجه شکست خواهد شد . عوارض روی زمین سبب می‌شود که نفرات از دید و تیر دشمن حفظ شوند .

در بُعد رزم انفرادی هر نیروی رزمنده پیاده ، برای انجام مأموریت عملیاتی باید روی زمین بجنگد ، پیشروی کند یا دفاع کند .
پس هر نیروی رزمنده لازم است با عوارض زمین آشنایی کامل داشته باشد .

هدف از شناسایی عوارض زمین توسط هر رزمنده

هر رزمنده با یادگیری انواع عوارض زمین بهتر می‌تواند ؛

الف - جان خود را در رزم حفظ کند .

ب - با استفاده از عوارض زمین خود را به دشمن نزدیک کند و او را دستگیر کند یا بکشد .

پ - دستورات فرماندهان خود را درک کند .

ت - دشمن یا نقاط مورد نظر را به دیگران نشان دهد و آنچه را دیگران نشان می‌دهند ، به خوبی درک کند .

دسته بندی عوارض زمین به لحاظ ساختار

عوارض زمین به دو دسته تقسیم می‌شوند :

عوارض طبیعی عوارض مصنوعی

عوارض طبیعی

عوارض طبیعی ، عوارضی هستند که انسان در به وجود آمدن آن نقشی نداشته است .

این عوارض به چهار دسته تقسیم می‌شوند :

- 1- بلندی‌ها (کوه ، تپه)
- 2- پستی‌ها یا گودی‌ها (دره ، شیار ، گودال)
- 3- همواری‌ها (دشت ، جلگه)
- 4- آب‌ها (اقیانوس ، دریا ، دریاچه ، رودخانه)

عوارض مصنوعی

عوارض مصنوعی ، عوارضی هستند که به وسیله انسان به وجود می‌آیند و انسان در به وجود آوردن آن نقش دارد ؛ مانند خاکریز ، کانال ، سنگر ، پل ، جاده ، تونل ، قلعه و ...

دسته‌بندی عوارض زمین از لحاظ مزیت نظامی

زمین‌های هموار زمین‌های پست و بلند زمین‌های مستور (پوشیده)

عوارض زمین از لحاظ میدان دید و تیر - استتار ، اختفا ، پوشش - محورهای مواصلاتی به سه دسته تقسیم می‌شوند		
زمین هموار : زمینی است که دارای میدان دید وسیع و کافی باشد ، مانند دشت ، کویر و جلگه		
میدان دید و تیر	استتار ، اختفا ، پوشش	محورهای مواصلاتی
خوب	ضعیف	خوب
زمین پست و بلند : زمینی است که دارای پستی و بلندی‌های مختلفی است ، مانند کوه، تپه و دره		
میدان دید و تیر	استتار ، اختفا ، پوشش	محورهای مواصلاتی
زمین پست : ضعیف	زمین پست : خوب	محدود به جاده ها
زمین بلند : نسبتاً خوب	زمین بلند : ضعیف	
زمین مستور یا پوشیده : زمینی است که با رویدنی‌های مختلف پوشیده شده باشد ، مانند جنگل ، نخلستان و نیزار		
میدان دید و تیر	استتار ، اختفا ، پوشش	محورهای مواصلاتی
ضعیف	بسیار عالی	ضعیف

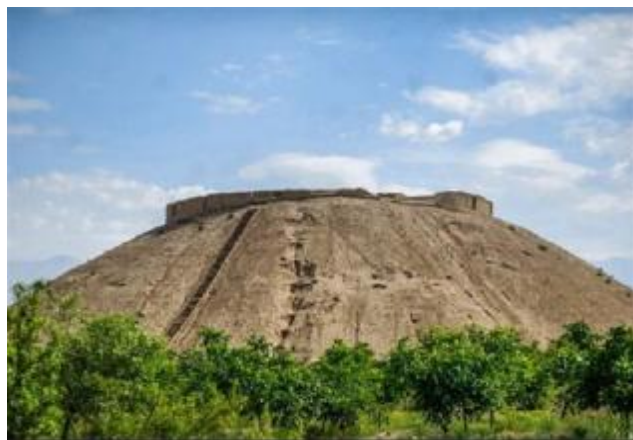
نام‌گذاری انواع عوارض زمین

نام‌گذاری عوارض زمین باید به گونه‌ای باشد که ، رزمندگان ، تنها با شنیدن نام عوارض ، درک کاملی از مفهوم آنها داشته باشند . بر این اساس ، اسامی و ویژگی تعدادی از عوارض زمین به شرح زیر است :

کوه تپه تل (تل - در جمع ماهور) رشته کوه قله خط الرأس جغرافیایی
خط الرأس نظامی خط القعر (دره - خط مُنْصِف) خط درخت زاویه بی‌روح گردنه
شیب و ضدشیب حد اختفا شیار یال کرانه دور و نزدیک کرانه راست و چپ
سوک هُور باتلاق رودخانه خلیج دماغه جلگه جنگل رَمَل حاشیه (لبه)

کوه : ارتفاعاتی که بلندی آن از سطح زمین‌های اطراف بیش از 600 متر است .
(کوه الوند - همدان)

تپه : ارتفاعاتی که بلندی آن از سطح زمین‌های اطراف بیشتر از 150 متر و کمتر از 600 متر است .
(تپه باستانی 9000 ساله ازبکی - استان کرج - شهرستان نظرآباد - دهستان احمدآباد)

تَل (تل - در جمع ماهور) : کوه پست و پُشته‌ای که بلندی ارتفاع آن از سطح زمین‌های اطراف کمتر از 150 متر است . به مجموعه چند تل در کنار هم ، تپه ماهور گفته می‌شود .
(تپه ماهور هزار دره با جاذبه گردشگری و زیارتی حضرت خالد بن سنان - استان گلستان - شهرستان کلاله)

رشته کوه: به چند کوه به هم پیوسته، رشته کوه می‌گویند، مانند رشته کوه البرز و زاگرس

(رشته کوه زاگرس - از کرانه‌های دریاچه وان در جنوب شرقی ترکیه آغاز شده و پس از گذشتن از استان‌های آذربایجان غربی، لرستان، همدان، مرکزی، اصفهان، فارس، کردستان، کرمانشاه، ایلام، کهگیلویه و بویراحمد، چهارمحال و بختیاری، خوزستان و تا استان‌های کرمان، بوشهر و هرمزگان ادامه می‌یابد. دامنه این رشته‌کوه به شمال عراق نیز امتداد دارد.)

قله (ستیخ - چکاد): بلندترین نقطه کوه را قله می‌گویند. مانند قله دماوند

(بلندترین قله ایران قله کوه دماوند است. بعد از قله دماوند قله‌های علم کوه و سبلان به ترتیب دومین و سومین قله بلند ایران هستند. بلندترین قله کره زمین، قله کوه اورست است. بلندترین قله منظومه شمسی هم کوه المپوس در مریخ است.)

خط الرأس جغرافیایی: محل برخورد دو دامنه در بالای کوه را که محل تقسیم آب باران است، خط الرأس جغرافیایی می‌گویند. —

خط الرأس نظامی: محلی است پایین‌تر از خط الرأس جغرافیایی که وقتی نیروی رزمنده یا تجهیزات و ادوات سازمانی در آنجا قرار می‌گیرد، از دید مستقیم دشمن پنهان شود و به راحتی قابل رؤیت نباشد. —

خط القعر (دره - خط مُنْصِف): در مکان‌هایی که دو دامنه کوه یکدیگر را در قسمت پایین قطع کنند، خط القعر یا دره ایجاد می‌شود که مقابل خط الرأس است. آب باران در آن جمع می‌شود و جریان پیدا می‌کند و کف آن تقریباً مسطح است. خط القعر را در اصطلاح نظامی خط منصف نیز می‌نامند.

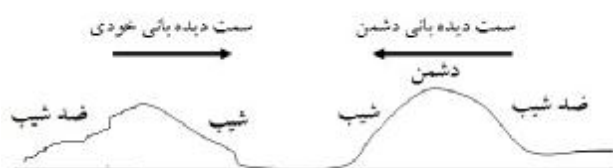
خط درخت: خطی است در کوهستان که از آن به بالا درخت وجود ندارد.

زاویه بی‌روح (کور - مرده): به نقاطی از زمین می‌گویند که در بُرد (تیر رس) یک جنگ‌افزار یا دیده‌بان قرار دارد، اما به سبب شکل ویژه زمین یا وجود موانعی از محل مربوطه، اجرای تیر مستقیم یا دیده‌بانی بر روی آن مقدور نیست. به عنوان مثال، ارتفاعاتی که دارای شیب محدب هستند میدان تیر تیرانداز را به شدت محدود می‌کنند.

گردنه: ناحیه‌ای از خط الرأس کوه است که کمترین ارتفاع را نسبت به دو قله دو طرف آن دارد. برای گذشتن از یک سمت رشته کوه به طرف دیگر معمولاً باید از گردنه گذشت. معمولاً جاده‌های کوهستانی از این مکان عبور می‌کنند. به عبارت دیگر پایین‌ترین نقطه تماس میان خط‌الرأس‌های دو کوه را گردنه می‌خوانند. در دو سوی گردنه عموماً دو دره از هر دو سوی کوه سرازیر می‌شوند که به موجب آن، گردنه شکلی مانند زین اسب پیدا می‌کند. در عملیات رزمی، کنترل گردنه مهم است. در تصویر، نقاط 1 و 2 پایین‌ترین نقاط تماس خط‌الرأس‌های کوه 1 با 2 و کوه 2 با 3 است.

شیب و ضدشیب: شیب و ضد شیب نسبت به محل دشمن مشخص می‌شود. به آن قسمت از دامنه کوه که در دید و تیر مستقیم دشمن قرار دارد، شیب و به آن قسمت از دامنه کوه که در دید و تیر مستقیم دشمن قرار ندارد، ضد شیب می‌گویند.

به طور کلی ضد شیب نفر را از دید و تیر مستقیم دشمن محفوظ می‌دارد و دشمن باید برای پیدا کردن آن تلاش بیشتری کند و از تیر غیرمستقیم که دقت کمتری دارد، استفاده کند.

سنگرها به جز سنگر تأمین و سایر مواضع در ضد شیب ایجاد می‌شوند. روی ضد شیب « حدود اختفا » برای حالات مختلف تیراندازی و وسایل و تجهیزات نظامی وجود دارد.

حدّ اختفا: حدی است که نیروهای خودی بتوانند منطقه دشمن را دیده‌بانی کنند و خود دیده نشوند. حدود اختفا بستگی به دید مستقیم دشمن روی منطقه خودی شامل؛ 1- حد اختفای نفر در حالت درازکش 2- حد اختفای نفر در حالت به زانو 3- حد اختفای خودرو یا وسایل زرهی می‌باشد.
(تصویر: اختفا و استتار در حالت زانو)

شیار: شیار به شکاف‌های کم‌عمقی گفته می‌شود که در امتداد جهت شیب دامنه است و در زمین‌های مسطح در اثر آب باران به وجود می‌آید. معمولاً نیروهای شناسایی از دره‌ها و شیارها برای نفوذ به خطوط دشمن استفاده می‌کنند. همچنین در زمان عملیات می‌توان برای عبور نیروها از آن استفاده کرد.

یال: یال به برجستگی‌های روی دامنه کوه گفته می‌شود. معمولاً یال میدان دید و تیر مناسبی را ایجاد می‌کند.

کرانه دور و نزدیک: کرانه‌ای از رودخانه که در طرف دشمن است را کرانه دور می‌گویند. کرانه‌ای از رودخانه که در طرف نیروهای خودی قرار دارد را کرانه نزدیک می‌گویند.
کرانه راست و چپ: اگر در امتداد جریان آب بایستیم دست راست کرانه راست و دست چپ کرانه چپ می‌باشد.

سوک: در اصطلاح نظامی، به قسمت خارجی محل برخورد دو سطح عمود بر زمین یک دیوار یا دو دیوار متقاطع را سوک می‌گویند. معمولاً در دفاع شهری برای تیراندازی و بررسی کوچه و خیابان به حالت درازکش، از پایین‌ترین نقطه سوک دیوار استفاده می‌شود.

هُور: زمین‌های کاسه‌ای شکلی که بعلت پائین بودن سطح آن، آب در آن فروکش نمی‌کند. مکانی در طبیعت است که آب در آن مانده و گیاهان کوتاه، بیشتر از جنس علف و نی در آن روییده باشد و عمق آن بین شش تا دوازده متر است. غالباً آب در هور غیر روان است و حرکت نمی‌کند، مانند هورالعظیم که رزمندگان جمهوری اسلامی ایران عملیات خیبر و بدر را در این منطقه انجام داده‌اند.

در عملیات خیبر، رزمندگان با یک حمله برق‌آسا نیروهای بعثی را تارومار کردند. تانک‌های به گل گیر کرده عراق در منطقه طلائیه شاهدی بر این عملیات است. این عملیات مبدأ تحول جدیدی در جنگ بود. چرا

که این جسارت انتخاب منطقه هور برای عملیات توسط رزمندگان ایران اسلامی سبب غافلگیری دشمن بعثی شد و موجب تحولات بعدی صحنه جنگ شد.

باتلاق: زمینی است که از رطوبت اشباع شده و معمولاً رُستنی‌هایی بر روی آن روئیده و هنگامی که پا روی آن می‌گذاریم در آن فرو می‌رویم.

چند مورد دیگر از عوارض زمین:

رودخانه: از بهم پیوستن چند جویبار و نهر، رودخانه درست می‌شود.

خلیج: پیشرفتگی قابل توجه آب در خشکی را خلیج گویند.

دماغه: پیشرفتگی خشکی در آب را دماغه گویند.

جلگه: زمین‌های پست و همواری که بلندی قابل توجهی نداشته باشند و بلندی آنها کمتر از 200 متر باشد.

جنگل: زمین‌های پست و بلندی که از انبوه درختان پوشیده باشد.

رَمَل: شن‌های بسیار نرمی که در تابستان بعلت گرم بودن هوا بوسیله باد جابجا می‌شوند و دائم در حال تغییر شکل هستند، اما در زمستان بعلت سرد بودن هوا ثابت می‌باشند. (مانند مناطق فَکّه، چزّابه در استان خوزستان)

حاشیه (لبه): حد خارجی عوارض زمین را حاشیه می‌گویند.